

ПЕТЪР МИРЧЕВ

СОФИЯ

*тужна и
весела*

ПЕТЪР МИРЧЕВ

СОФИЯ

тъжна и весела

*Спомени на
едно софиянче*

София
2024

БЪЛГАРСКА **ИСТОРИЯ**

© Петър Мирчев, *автор*

Теодор Борисов, *редактор*

Ася Атанасова, *коректор*

© Таня Минчева, *Kontur Creative, корица*

© Стоян Атанасов, *Kontur Creative, графично оформление*

„БИ 93“ ООД

София, 2024 г.

ISBN 978-619-7688-38-2

СЪДЪРЖАНИЕ

ПРЕДГОВОР.....	7
ПЪРВА СВЕТОВНА.....	13
ЗЛОВЕЩИЯТ МАНИФЕСТ	15
СОФИЯ ПОМРЪКНА	18
ХАЙДУКЪТ АЩЕ	20
КАКВО ЯДЕ ЦАРЯТ?	22
ОТРАБОТЕНОТО КЕБАПЧЕ	23
„АЛЕКСАНДЪР НЕВСКИ“ БИЕ	
ЗА ПРЪВ ПЪТ	26
„БЯГАЙТЕ, АЕРОПЛАНИ!...“	28
ЧИЧО ВАДИМ	30
РУМЪНСКИТЕ ПЛЕННИЦИ	32
ЧОВЕЩИНА...	
КЪМ ПРАСЕТАТА И КОКОШКИТЕ	33
ПОГРЕБАХМЕ ЦАРИЦАТА	35
МАРМАЛАД И ЗЕМЕТРЕСЕНИЕ	37
КЪРВАВИЯТ ФИНАЛ	39
АМЕРИКАНСКАТА ФРАНЗЕЛА	41
„ИСПАНСКАТА“	43
„ДОЛУ НЪОЙ“	44
ХАЙДЕ НА УЧИЛИЩЕ!	47
ПЪРВИ ВЪЛНЕНИЯ	49
„НАГЛЕДНО ОБУЧЕНИЕ“	53
ПЕПЕРУДАТА.....	55
ХИМИЦИ	57
„АРСЕНАЛЪТ СВИРИ!“	60
„СЪБУЙ СИ ЧОРАПА!“	62
И УЧИТЕЛКАТА... ПЕРЕ.....	63
КУЧЕ МАТЕМАТИК	65
АРТИСТИ.....	67
ПЕЧАЛБАРИ	69
ИЗ НАШИЯ ГРАД.....	75
СЕРДИКА – СРЕДЕЦ – СОФИЯ	77
ЖИВАТА ИСТОРИЯ	93
ДИШАХМЕ С НЕГО ЕДИН ВЪЗДУХ	95
СТАРИЯТ КНИЖАР	97

С ПЕРО И СЛОВО	99
НА ТЕАТЪР	102
БУНТЪТ НА ПУБЛИКАТА	105
ПЕЕ ШАЛЯПИН	108
КИНОТО	110
ГРАДСКАТА ГРАДИНА	118
ВЕЛИКДЕНСКИЯТ СЪБОР	120
ОТКРИВАХМЕ ВИТОША	122
„ДРЪЖТЕ КРАДЦИТЕ!“	126
НА ЛОВ ЗА СИНИГЕРИ	129
НА ПАЗАР	130
ТРАМВАЯТ	138
ГРАМОФОНЪТ МАРКА „КУЧЕ“	141
ЦИРК „РУСИЕРИ“	142
ПОЩАТА	144
„ПРИ ЖИВОТНИТЕ“	146
ПРИЗРАКЪТ	149
КИНОРЕКЛАМА	150
„АВТОМОБИЛДЖИЯТА“ ВАНЧО	152
В БОРИСОВАТА ЗА ЗАЙЦИ	154
СКАКАЛЦИТЕ	156
ИЗМАМНИЦИ	157
АПАШИ	158
ПОЖАР	160
МАХАЛАТА	161
ОТ КОЯ МАХАЛА СИ?	163
„ЧЕРНИЯТ АНГЕЛ“	165
НА ДВОРА	168
ТАРИКАТИ	170
„ДОМАШНИТЕ ЖИВОТНИ“	173
ИГРИ	177
ЕВРОПЕЙСКАТА ТОПКА	179
НА БОЙ!	183
ПОЩЕНСКАТА МАРКА ГОВОРИ.. ..	185
БЕЗДОМНИЦИ	186
КУЧКАРИТЕ	188
УДАВНИЦА	191
ГОЛ СЛЕД ГОЛ!	192
ВМЕСТО ЗАКЛЮЧЕНИЕ	197

ПРЕДГОВОР

Историята на Стара София е тема, която буди интереса на читателите, дори и те да не са родени или отраснали в столицата. Макар че немалка част от старите сгради са разрушени по време на бомбардировките в хода на Втората световна война, София е град, който успява да съхрани своето културно-историческо наследство. Понастоящем с население от 1,2 млн. души, според официалните данни, столицата неминуемо е изменила своя дух в сравнение с междувоенния период. Именно това обяснява желанието на аудиторията да научи повече за тези отминали и посвоему романтични времена.

Развитието на града винаги е било обект на множество книги с мемоарно съдържание, поради което логичният въпрос тук е с какво „София – тъжна и весела“ на Петър Мирчев се отличава от всички останали. За да отговорим подobaващо, първо трябва да надникнем в биографията на самия автор.

Роден е през 1907 г. в Битоля, днес Република Северна Македония. Баща му Спиридон е един от най-значимите просветни дейци в Македония, преподавател в гимназията в Битоля и в Прилепското българско училище. Той е екзархийски учител и отговорник за всички български училища към Екзархията. Биографията на неговата майка Стефка, възпитаничка на Солунската девическа гимназия и бивша учителка, не е толкова популярна, но самият факт, че тя вдъхновява Димитър Талев за героинята му Султана в „Железния светилник“, подсказва, че е изключителна жена. Петър е най-малкото от шестте деца в семейството и през цялото време той има отличен пример в лицето на двамата си братя. Най-голе-

мият от тях – Боян, е своеобразен летописец на ВМРО. Той събира спомените на 38 революционери, част от историята на организацията. Впоследствие пише статии на икономическа тема за издания като вестник „Зора“ и „Илюстрация Илинден“. Средният брат Кирил завършва славянска филология в Софийския университет и специализира в Ягелонския университет в Краков. Безспорен авторитет в областта на лингвистиката, по-късно проф. чл.-кор. Кирил Мирчев преподава история на българския език в Софийския университет и оглавява секциите по История на българския език и диалектология в Института за български език към БАН. Двете от сестрите му – Невена и Цветанка, следват стъпките на майка си и след завършването на Солунската девическа гимназия стават учителки. Съпругът на Невена Ахил Чалъоски е участник в Илинденско-Преображенското въстание от 1903 г., където губи единия си крак. Третата сестра Вера посвещава живота си на своето семейство.

Самият Петър не остава по-назад от останалите членове на фамилията Мирчеви – завършва търговската гимназия в София и веднага започва работа в Македонската кооперативна банка (финансова институция, основана от Съюза на македонските братства през 1925 г.). В същото време участва активно в живота на младежката организация на ВМРО и през 1929 г. е избран в ръководството на Съюза на македонските студентски дружества в чужбина. Разцеплението в организацията няма как да не окаже влияние върху дейността му и след завършването на Свободния университет (днес УНСС) става сътрудник на вестник „Зора“. Той обаче не забравя родния си край и в периода на Втората световна война е сред учредителите на Българския акционен комитет в Прилеп, като е избран в местното настоятелство на Илинденската организация (благотворителна организация на българските бежанци от Македония).

След като в продължение на 12 години е част от Института за български език към БАН, Петър Мирчев се пенсионира през 1964 г. и започва своята писателска дейност. С изключение на „Етрополецът“, посветена на личността на книжовника революционер Тодор Пеев, творчеството му е насочено към историята на София. То може да бъде разделено на две части – исторически съчинения („Купежът. Книга за София 1878 – 1884“ и „Началото. София при княз Батенберг“) и мемоаристика („София от вчера“). Последната книга излиза през 1969 г. и намира своето продължение през 1978 г. в „София тъжна и весела. Спомену на едно софиянче“. През 1988 г. се появява ново издание, което вече е с подзаглавие „Спомените на един юноша“.

В нея читателят ще види един съвсем различен поглед върху миналото на столицата в сравнение с това, което ни дават автори като Кирил Христов, Христо Бръзицов, Георги Каназирски-Верин или Драган Тенев. Мирчев и семейството му са сред множеството преселници от Македония, чието присъствие изцяло променя облика на града. Средата, в която той израства, няма нищо общо с тази на „кореняците“ или дошлите от други градове на Царство България. Освен по жълтите павета читателите ще се разхождат и в скромните бежански квартали, където минава детството на автора, ще съпреживеят враждата между отделните махали и ще усетят колко голямо събитие за малчуганите е да се разхождат до центъра, където могат да срещнат личности като народния поет Иван Вазов или да отидат „при животните“ (т.е. в зоопарка). Театърът, циркът, киното и дори футболът се превръщат в неизменна част от ежедневието на софиянци, а всичко това е пречупено през житейския път и погледа на автора.

С какво се храни българският владетел, изпълнението на кой прочут певец довежда до безредици и какви животни се ловят по това време в Борисовата градина? Отговорите на тези и още много любопитни въпроси

ще получат своя отговор на страниците на настоящата хроника на София.

Книгата има своето второ издание през 1988 г., но при всички положения тогавашната читателска аудитория се различава от тази, за която са предназначени тези редове. Наименованията на основни улици и локации в града са различни от сегашните, поради което в настоящата книга те са обяснени в бележки под линия. Увлечателният разказ на Петър Мирчев започва с тежките години на Първата световна война и продължава до средата на 30-те години, когато София вече е модерен европейски град. „София тъжна и весела. Спомени на едно софиянче“ ни пренася в едни романтични времена от историята на столицата и показва един интересен поглед върху нейното минало, който ще се хареса на читателите.

От издателите